

فرہنگ جامع

سخنان امام حسن عسکری علیہ السلام

ترجمہ کتاب

موسوعة کلمات الإمام الحسن العسکری علیہ السلام

تألیف:

گروه حدیث پژوهشکده باقر العلوم علیہ السلام

سازمان تبلیغات اسلامی

محمود شریفی سید حسین سجادی تبار

بہاء الدین قہرمانی نژاد

ترجمہ

جواد محدّثی

شرکت چاپ و نشر بین الملل
International Publishing Co.

عنوان قراردادی
عنوان و پدیدآورنده

: موسوعه کلمات الامام الحسن العسكري عليه السلام، فارسی
: فرهنگ جامع سخنان امام حسن عسکری (ع)؛ ترجمه کتاب موسوعه کلمات الامام
حسن العسكري عليه السلام / تألیف گروه حدیث پژوهشکده باقرالعلوم (ع)
، سازمان تبلیغات اسلامی، ترجمه جواد محدثی .

: تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۵.
: ۳۴۴ ص.

مشخصات نشر
مشخصات ظاهری

: ۹-۲۳۴-۳۰۴-۹۶۴-۹۷۸

شابک

: کتابنامه : ص. [335] - ۳۴۳ ، همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت

: حسن بن علی (ع) ، امام یازدهم ، ۲۳۲-۲۶۰ ق - - احادیث .

موضوع

: حسن بن علی (ع) ، امام یازدهم ۲۳۲-۲۶۰ ق - - کلمات قصار.

موضوع

: محدثی ، جواد، ۱۳۳۱، مترجم .

شناسه افزوده

: یعقوبی، محمد رضا، ویراستار.

شناسه افزوده

: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل.

شناسه افزوده

: سازمان تبلیغات اسلامی، پژوهشکده باقر العلوم (ع)، گروه حدیث .

شناسه افزوده

: ۱۳۸۵ ۸۰۴۱ ۲ س/۲/ BP۵۰

رده بندی کنگره

: ۲۹۷/۹۵۸۴

رده بندی دیویی

فرهنگ جامع سخنان امام حسن عسکری علیه السلام

مترجم

جواد محدثی

ناشر

شرکت چاپ و نشر بین الملل

نوبت چاپ..... اول- بهار ۱۳۸۶
چاپ و صحافی..... چاپخانه سپهر
شمارگان..... ۳۰۰۰ نسخه
قیمت..... ۲۷۰۰۰ ریال

شابک ۹-۲۳۴-۳۰۴-۹۶۴-۹۷۸

حق چاپ محفوظ است .

E. mail: intlpub@intlpub.ir
WWW.Intlpub.ir

فهرست

۱۵		سخن مترجم
۱۷		مقدمه

فصل اول: عقائد

۲۵		● توحید
۲۶		اسم اعظم خداوند
۲۶		دیدار خدای متعال
۲۶		معنای شرک
۲۹		● نبوت
۲۹		خبر دادن پیامبر از فتنه‌ها
۳۳		منت الهی بر بندگان با وجود پیامبر
۳۳		تغییر قبله
۳۹		● قرآن و تفسیر
۳۹		فهم قرآن
۴۰		پدیده بودن قرآن
۴۱		تفسیر «بسم الله الرحمن الرحيم»
۴۲		تفسیر «اهدنا الصراط المستقیم»

- تفسیر «صراط الدّین انعمت علیهم» ۴۲
- تفسیر حروف مقطّعه ۴۴
- تفسیر آیه «خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ» ۴۹
- تفسیر آیه «الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فَرَاشًا» ۵۰
- تفسیر «و منهم أُمِّيُونَ» ۵۱
- تفسیر آیه «وَالَّذِينَ آمَنُوا... اولئك اصحاب الجَنَّة» ۵۵
- تفسیر آیه «وَاللَّهُ رَبُّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ» ۵۹
- تفسیر آیه «وَإِذَا أَخَذَ رَبُّكَ مِن بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ» ۶۰
- تفسیر آیه «وَلَمْ يَتَّخِذُوا... وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِيجَةً» ۶۱
- تفسیر آیه «إِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ» ۶۱
- تفسیر آیه «يَمْحُو اللَّهُ مَا يَشَاءُ» ۶۳
- تفسیر آیه «وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا» ۶۳
- تفسیر آیه «لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ» ۶۴
- تفسیر آیه «وَلِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَ مِنْ بَعْدِهِ» ۶۶
- تفسیر آیه «يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ» ۶۷
- تفسیر آیه «ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ...» ۶۷
- امامت ۶۹
- سخن آن حضرت درباره نشانه‌های دین و امامت ۶۹
- نشانه‌های امامت ۷۵
- حدیث بساط ۷۷
- حجّت در زمین ۷۹
- ویژگی‌های امامت ۸۰
- محتلم نشدن امامان ۸۰
- تفسیر حدیث «صعب مستصعب» ۸۱
- اهل بیت علیهم‌السلام ۸۳
- اهل بیت علیهم‌السلام، چراغ‌های فروزان ۸۳
- دنیا و آنچه در آن است، برای پیامبر است ۸۴
- پرچم حزب الله ۸۴
- فضایل حضرت علی ۸۵

۹۵	 میلادهای امامان
۹۵	 ولادت امام حسن مجتبیٰ ع
۹۵	 ولادت امام حسین ع
۹۶	 ولادت امام سجاد ع
۹۶	 ولادت امام محمد باقر ع
۹۶	 ولادت امام جعفر صادق ع
۹۶	 ولادت امام موسی بن جعفر ع
۹۷	 ولادت امام رضا ع
۹۷	 ولادت امام محمد تقی ع
۹۷	 برتری سخن امامان
۱۰۳	 ● آنچه به خود حضرت مربوط است
۱۰۳	 تاریخ ولادتش
۱۰۳	 ماتم و شهادتش
۱۰۷	 جامه دریدن در سوگ پدر
۱۰۸	 سخن آن حضرت درباره برادرش جعفر
۱۰۹	 ● درباره امام مهدی (عج)
۱۰۹	 ولادت امام مهدی ع
۱۱۱	 عقیقه برای ولادت امام مهدی ع
۱۱۲	 نشان دادن مهدی (عج) به اصحابش
۱۱۴	 چگونگی تولّد حضرت مهدی ع
۱۲۲	 نصّ بر امامت حضرت مهدی ع
۱۲۶	 صفات مهدی ع
۱۳۲	 سؤال‌های احمد بن اسحاق و سعد بن عبدالله و پاسخ آنان
۱۳۶	 غیبت امام مهدی ع
۱۳۷	 چگونگی حکومت مهدی ع
۱۳۷	 امام مهدی مناره‌ها و مقصوره‌ها را ویران می‌کند
۱۳۹	 ● کرامات آن حضرت
۱۳۹	 خبر دادن از کشته شدن مهدی
۱۳۹	 خبر دادن از کشته شدن معترّ و ابن داوود

۸ فرهنگ جامع سخنان امام حسن عسکری

۱۴۰	 خبر دادن از خلع معتز
۱۴۱	 خبر دادن از کشته شدن عبدالعزیز
۱۴۱	 خبر دادن از خلع مستعین
۱۴۲	 خبر دادن از کشته شدن کنیز علی بن زید
۱۴۳	 خبر دادن از کشته شدن مهدی و خلافت معتمد
۱۴۳	 کیفر زبیری
۱۴۴	 علم او به آنچه بی مرکب نوشته شد
۱۴۴	 خبر دادن از بی نیاز شدن محمد بن حمزه
۱۴۵	 خبر دادن از دفن دویست دینار
۱۴۶	 خبر دادن به گشایش برای عمر بن ابی مسلم
۱۴۶	 اندیشیدن در امور شیعیان
۱۴۷	 خبر دادن از استخوان پیامبر
۱۴۸	 خبر دادن از درون انسانها و فتنه های آینده
۱۸۵	 خبر دادن از خیانت وکیل
۱۹۲	 خبر دادن از مرگ جنین و فرزند پس از آن
۱۹۲	 خبر دادن از تولد دو پسر
۱۹۳	 کرامت آن حضرت در زندان
۱۹۳	 حکایت آن حضرت با انوش مسیحی
۱۹۵	 علم آن حضرت به زبان ها
۱۹۵	 دانایی او به طب
۱۹۶	 برای سردرد
۱۹۶	 درمان بیماران
۱۹۷	 سخن گفتن با حیوان
۱۹۹	 پنهان شدنش در زمین
۱۹۹	 معجزه آن حضرت در آمدن باران
۲۰۰	 گشوده شدن قفلها و خانه ها با عبور آن حضرت
۲۰۱	 ● شیعیان و اصحابش
۲۰۱	 نشانه های شیعه
۲۰۲	 برتری شیعه

فهرست..... ۹

- ۲۰۵..... برتری مؤمن بر کافر
- ۲۰۵..... احترام به خویشاوندان
- ۲۰۶..... نصب ابراهیم بن عبده به وکالت
- ۲۰۷..... ستایش او از نوشته یونس، مولای آل یقطین
- ۲۰۸..... لعن او نسبت به عروه بن یحیی دهقان
- ۲۰۸..... نوشته‌های بنی فضال
- ۲۰۹..... ستایش از فضل بن شاذان
- ۲۱۱..... در ایمان ابوطالب
- ۲۱۲..... کتاب احمد بن خانبه
- ۲۱۲..... توقیع آن حضرت برای پدر صدوق
- ۲۱۳..... عثمان بن سعید عمری
- ۲۱۵..... ● مذاهب
- ۲۱۵..... ردّ صوفی‌گری
- ۲۱۷..... ردّ واقفیان
- ۲۱۷..... مفوضه
- ۲۱۹..... کشتن صعلوک‌ها
- ۲۲۱..... ● معاد
- ۲۲۱..... موعظه آن حضرت درباره مرگ
- ۲۲۱..... عاقبت دیوانه در آخرت

فصل دوم: احکام

- ۲۲۵..... ● طهارت
- ۲۲۵..... وسواس در وضو
- ۲۲۵..... حدّ غسل میت
- ۲۲۶..... قرار دادن دو مرده در یک تابوت
- ۲۲۷..... ● نماز
- ۲۲۷..... لباس نمازگزار
- ۲۲۸..... قنوت آن حضرت
- ۲۳۹..... ورود به مسجد

۲۰ فرهنگ جامع سخنان امام حسن عسکری

۲۳۹	 جمع بین نماز ظهر و عصر
۲۳۹	 نماز شب در مسافرت
۲۴۰	 نماز امام عسکری
۲۴۰	 نماز روز شنبه
۲۴۱	 نماز روز یکشنبه
۲۴۱	 نماز روز دوشنبه
۲۴۱	 نماز روز سه شنبه
۲۴۲	 نماز روز چهارشنبه
۲۴۲	 نماز روز پنجشنبه
۲۴۲	 نماز روز جمعه
۲۴۳	 نماز پیامبر در ماه رمضان
۲۴۴	 دعای نافله‌های رمضان
۲۴۵	 ● روزه
۲۴۵	 شناخت اول ماه رمضان
۲۴۶	 علت روزه
۲۴۶	 قضای روزه
۲۴۷	 روزه و دعای روز سوم شعبان
۲۴۸	 غسل‌های مستحب در ماه رمضان
۲۴۸	 روزه ده ماه رمضان
۲۴۹	 ● خمس و زکات
۲۵۱	 ● حج
۲۵۱	 اجیر گرفتن در حج
۲۵۱	 وصیت در حج
۲۵۳	 ● امر به معروف و نهی از منکر
۲۵۳	 تقیه
۲۵۵	 تقیه در انگشتن به دست کردن
۲۵۷	 ● داد و ستد
۲۵۷	 فروش باغ
۲۵۷	 ربا

۲۵۸	خریدن کالای حرام
۲۵۸	فروش زمین
۲۶۰	شرطهای ضمن قرارداد
۲۶۰	فروش خانه و اتاقها
۲۶۱	چگونگی خرید خانه
۲۶۱	فسخ فروش حیوان
۲۶۳	● وقف
۲۶۵	● اجاره
۲۶۵	حکم نگهداری از قافله‌ها
۲۶۵	اختلاف در اجاره
۲۶۷	● ضمان و ضرار
۲۶۷	ضمان سپرده
۲۶۷	حفر چاه و انتقال نهر
۲۶۹	● دین
۲۷۱	● ازدواج
۲۷۱	متععه کردن زن زناکار
۲۷۲	محرمات رضاعی
۲۷۲	خروج زن از خانه در ایام عده
۲۷۳	ختنه
۲۷۳	تعهد عقیقه از مولود
۲۷۵	● وصیت وارث
۲۷۵	قبول وصیت
۲۷۵	چگونگی عمل به وصیت
۲۷۶	بیرون کردن بدهی از اصل مال
۲۷۷	حکمت نصف بودن ارث زن
۲۷۷	ارث شوهر و پدر و مادر
۲۷۸	تقسیم ارث
۲۷۹	میراث برای نزدیکتر
۲۸۱	● شهادت و حدود

۱۲..... فرهنگ جامع سخنان امام حسن عسکری

۲۸۱..... چگونگی شهادت دادن زن.

۲۸۲..... کفاره قسم.

۲۸۲..... نوشیدن دارویی که سوسمار داخل آن شده.

فصل سوم: اخلاق

۲۸۵..... ● پندهای آن حضرت

۲۸۸..... دوستی با نیکان و بدان

۲۸۸..... اقبال و ادبار دلها.

۲۸۸..... عفو، آموزش توحید و نبوت

۲۹۳..... جدال و مزاح.

۲۹۳..... توریه

۲۹۶..... نحس بودن روزها.

۲۹۶..... فضیلت اهل معروف.

۲۹۷..... خوش گمانی

۲۹۹..... امانتداری

۳۰۱..... ویژگیهای اخلاقی و بخشندهگی او

۳۰۵..... ● کلمات قصار آن حضرت

۳۰۵..... فروتنی در سلام و نشستن.

۳۰۵..... پرهیز از تکلف.

۳۰۵..... زینت یا عار برادر.

۳۰۶..... زشتی طمع

۳۰۶..... مرگ و زندگی.

۳۰۶..... سبب عاق شدن

۳۰۶..... شادی کردن نزد غمگین

۳۰۶..... جهل و عادت

۳۰۷..... نشانه ریاکار

۳۰۷..... دوست جاهل

۳۰۷..... اهمیت دادن به واجبات

۳۰۷..... آفت کینه ورزی

۳۰۷		اوصاف زیبا
۳۰۸		اکتفا به حد کفاف
۳۰۸		ستایش ناشایست
۳۰۸		وحشت از مردم
۳۰۸		نشانه انس به خدا
۳۰۸		نادانی و بردباری
۳۰۹		شایسته ترین مردم به محبت
۳۰۹		معاشرت
۳۰۹		دروغ، کلید پلیدیها
۳۰۹		اظهار دشمنی
۳۰۹		نشاط و نفرت دلها
۳۱۰		زیبایی ظاهر و باطن
۳۱۰		پرهیز از غفلت
۳۱۰		گرفتن و رها کردن حق
۳۱۰		حیا
۳۱۱		ذلت
۳۱۱		ادب
۳۱۱		سپاس نعمت
۳۱۱		بهترین برادران
۳۱۱		اسباب فراوانی دوست
۳۱۲		نشان احمق
۳۱۲		پیروی از باطل
۳۱۲		اندیشیدن
۳۱۲		خنده
۳۱۲		خشم
۳۱۳		مؤمن و ایمان
۳۱۳		فروتنی
۳۱۳		بلا

فصل چهارم: دعاها و زیارت‌ها

۳۱۷	 دعای آن حضرت هنگام صبح
۳۲۲	 تسبیح گفتن او
۳۲۲	 درود بر پیامبر و جانشینانش
۳۲۲	 درود بر پیامبر
۳۲۳	 درود بر امیر مؤمنان علی
۳۲۳	 درود به حضرت فاطمه
۳۲۴	 درود بر حسن و حسین
۳۲۵	 درود بر علی بن حسین، سید العابدین
۳۲۵	 درود بر محمد باقر
۳۲۶	 درود بر جعفر بن محمد
۳۲۶	 درود بر موسی بن جعفر
۳۲۶	 درود بر علی بن موسی الرضا
۳۲۷	 درود بر محمد بن علی بن موسی
۳۲۷	 درود بر علی بن محمد
۳۲۸	 درود بر حسن بن علی بن محمد
۳۲۸	 درود بر ولی امر منتظر
۳۲۹	 حرز و حجاب آن حضرت
۳۳۱	 فضیلت زیارت امام باقر و امام صادق
۳۳۱	 فضیلت زیارت آن حضرت
۳۳۵	 منابع

سخن مترجم

گردآوری یکجای سخنان پراکنده امام حسن عسکری علیه السلام، جمع کردن گهرهایی است که در گوشه و کنار کتاب‌های حدیث و تاریخ پراکنده شده است و بدین وسیله «گنجینه‌ای» فراهم می‌آید که هم غنی و پرمایه است، هم مفید و کاربردی و هم گوشه‌ای از خدمات علمی و نهضت فرهنگی آن خورشید درخشان را نشان می‌دهد و تقدیری از زحمات راویان پیشین در ثبت و ضبط احادیث عترت است.

ویژگی سیاسی عصر امام، محدودیت‌های گوناگونی را بر حضرتش تحمیل کرده بود که نشر معارف اهل بیت علیهم السلام و ارتباط هواداران «امامت» را با آن ائمه معصومین دشوار می‌ساخت. از این رو در منابع موجود، احادیث و سخنان آن حضرت، آنگونه که باید، انعکاس نیافته است. در عین حال تلاش ستودنی عزیزی که این مجموعه را فراهم آورده‌اند، خلأ موجود - در اختیار داشتن یکجای کلمات امام عسکری علیه السلام - تا حد زیادی پر کرده است.

بی‌شک، سخن امامان شیعه «نور» است و به تعبیر خودشان «احیاگر دلهاست»: (إِنَّ حَدِيثَنَا يَحْيِي الْقُلُوبَ). توفیق خواندن و شنیدن این معارف نورانی، در دل و جان خواننده و شنونده نیز نورانیت پدید می‌آورد. بی‌برده و مجامله ابراز می‌کنم که در طول مدتی که مشغول برگردان این احادیث به فارسی بودم، لذتی معنوی می‌بردم و آن فروغ و نورانیت را حس می‌کردم، در عین حال بر مظلومیت آن امام

معصوم تأسف می‌خوردم که چگونه آن آفتاب را در محاق محاصره در سامرا قرار داده و امت را از فیض این امام محروم ساخته بودند، هر چند نور در حصار نمی‌ماند و مرزها را می‌شکند و جانها را گرم می‌سازد.

تلاش مترجم بر این بوده است که در حدّ توان، ترجمه‌ای روان از سخنان آن حضرت ارائه کند. البته در بخش دعاها به دلیل ژرفای معارف و پیچیدگی عبارات و تعبیری که برگردان آنها به فارسی روان، آن هم بدون شرح و بسط و مراعاتِ دقت و امانت در ترجمه و پرهیز از ترجمهٔ آزاد یا به صورت برداشت، دشواری‌هایی وجود داشت که گریزی از آن نبود.

باری، داوری در اینکه تا چه میزان این ترجمه توانسته است زیبایی‌ها و ظرافت‌های متن عربی را به فارسی منتقل کند، بر عهدهٔ خوانندگان گرامی و فضیلتی اهل نظر است و اگر نقد و نظری هم باشد مترجم با کمال اشتیاق، پذیرا و شنواست، تا برگردانی هر چه بی‌عیب‌تر و روان‌تر به دوستداران سخنان اهل بیت علیهم‌السلام تقدیم گردد.

خدا را بر توفیق ترجمهٔ این مجموعه سپاسگزارم و این ترجمه را به ساحت نورانی حضرت ابامحمد، امام حسن عسکری علیه‌السلام اهدا می‌کنم، که هدیهٔ موری است بر آستان سلیمان ولایت.

قم - جواد محدثی

مهر ۱۳۸۳

مقدمه

حرکت امامان شیعه در طول تاریخ با هدف واحد «حفظ مکتب، هدایت امت، اتمام حجت، ناکامی خصم و ارائه الگویی خسته برای همگان همراه بوده است؛ گرچه شرایط زمان و محیط، موضعگیری‌های متفاوتی را ایجاب می‌کرد (زمانی پذیرش صلح تحمیلی معاویه توسط امام حسن علیه السلام، یا شمشیر عاشورایی امام حسین علیه السلام، یا روشن نمودن مشعل دانش و نهضت فرهنگی اسلام به وسیله امام صادق علیه السلام و...) در برابر تزویرهای مأمون (هفتمین خلیفه عباسی) شاهدیم که حضرت رضا علیه السلام با تدبیر الهی شیعه را از انزوای زمان بیرون آورد و به بلندای عزت و اقتدار رساند و ائمه بعد از آن حضرت می‌کوشیدند که این موقعیت والای شیعی حفظ شود؛ گرچه منجر به شهادت این امامان در جوانی شد. (سه امام بعد از علی بن موسی الرضا علیه السلام معروف به ابن الرضا از جوانترین رهبران معصوم شیعه بودند، امام جواد علیه السلام در ۲۵ سالگی و امام هادی علیه السلام در ۴۱ سالگی و امام حسن عسکری علیه السلام در ۲۸ سالگی شهید شدند).

عصر امام هادی و امام عسکری علیه السلام، عصری متلاطم بود و تزلزل حکومت عباسیان و تغییر پیایی حاکمان و نزاع داخلی بر سر تصاحب قدرت سیاسی، قلمرو اسلامی را با بحران‌های بزرگی روبه‌رو ساخته بود. از سوی دیگر، انقلابیون مخالف حکومت، با شعار «رضای آل محمد» گاه و

بیگاه دست به تحرکات سیاسی و نظامی می‌زدند و مردم را به حکومت حقّ اهل بیت فرا می‌خواندند. این تحولات، عامل دیگری برای سختگیری به امامان شیعه بخصوص امام عسکری علیه السلام بود. در آن دوره، علویان همچنان دست به گریبان زجر و شکنجه و تبعید و فشارهای حکومت و زندانهای توان فرسا بودند و ارتباط با امامان شیعه و هواداری خاندان پیامبر، گناهی بزرگ و نابخشودنی به شمار می‌آمد. شرایط برای امام، برای اعادهٔ نظام سیاسی جامعه به محور اصلی و در اختیارگرفتن قدرت سیاسی جامعه فراهم نبود؛ ولی از نظر اعتقادی و نظری طرح مسئلهٔ امامت و حق غصب شدهٔ ائمه، همواره تهدیدی برای حکام جور به شمار می‌رفت و «آل محمد» رقیبی سیاسی و محبوب القلوب و دارای پایگاه مردمی و نفوذ در دلها بودند و خلفای عباسی برای حفظ سلطهٔ خویش با آنان همواره سر ستیز داشتند. تفکر خوارج نیز، در گوشه و کنار، خود را می‌نمایاند و آشفتگی اوضاع فکری جامعه را دامن می‌زد.

برای امامان شیعه در چنین اوضاعی جز برنامه‌های فرهنگی مکتوم و پنهانی و نگهبانی از میراث امامان قبلی و حفظ مجموعهٔ شیعه و هواداران اسلام ناب علوی و پرهیز از تنش‌های آشکار که بهانه به دست خلفا می‌داد، چاره‌ای دیگر نبود. لذا عمل و موضع‌گیری در آن شرایط، بسیار حساس و دشوار بود.

تا زمان امامت حضرت امام حسن عسکری علیه السلام که خشونت و برخوردهای خلفای عباسی، بویژه «معتد عباسی» علیه وی شدت یافت، زیرا می‌دیدند از طرفی تشیع توانمند و تثبیت شده، بصورت قدرتی عظیم در عراق در آمده و از سویی طبق روایات فراوان سلطه‌گران عباسی می‌دانستند آخرین امام شیعیان حضرت مهدی موعود علیه السلام از نسل امام عسکری علیه السلام خواهد بود. او که تمام کاخهای ستم را در هم می‌ریزد و ستمگران را کیفر و حکومت صالحان بر محور اسلام راستین و عدل علوی تشکیل خواهد داد. علاوه بر آن برای معتمد موقعیت علمی و معنوی و محبوبیت اجتماعی امام عسکری قابل تحمل نبود، لذا آن حضرت را

پیوسته در تعقیب، تبعید، زندان و شکنجه نگاه می‌داشت و سرانجام در پادگان نظامی (سامراء) و در جوانی مسموم ساخت و به قتل رساند.

امام عسکری علیه السلام معاصر با شش خلیفه ظالم عباسی (متوکل، منتصر، مستعین، معتز، مهتدی و معتمد) بود، لیکن هرگز تسلیم ستم نگشت و در شرایطی که دشمن با تبلیغات سوء و تهاجم فرهنگی علیه مکتب حق و حامیانش، با ایجاد شبهات، معرفی روحانی نماهایی چون جعفر کذاب، و نیز با تحریم اقتصادی و محرومیت‌های اجتماعی بر امام و یارانش سخت می‌گرفت و عده‌ای را هم با تهدید و تطمیع منزوی می‌کرد، لیکن امام عسکری با برنامه ریزی دقیق توطئه‌ها را خنثی می‌کرد. چون امام عسکری در آستانه عصری قرارداشت که به نام «دوران غیبت» شناخته می‌شود، با تمهیداتی گوناگون شرایط را برای آن دوره با آماده‌سازی مردم برای مواجهه با آن عصر، فراهم می‌ساخت. امام عسکری ارتباطی محدودتر با مردم داشت و بیشتر از طریق نمایندگان و با بهره‌گیری از «نظام وکلایی» با هواداران تماس داشت، گاهی هم مکاتبه و مراسله، عامل این ارتباط و پیوند و سؤال و جواب بود.

گاهی امام عسکری علیه السلام حتی با اصحاب خاص هم از پشت پرده گفتگو می‌کرد. در مقطعی از زمان تنها راه ارتباط با آن حضرت «مکاتبه» بود.

سرانجام دشمن سبب ناراحتی و ناکامی آن رهبر معصوم را به شهادت رساند. امام عسکری علیه السلام مسموم و شهید شد، اما با شهادت او پایه‌های سلطه عباسی سست‌تر و ارکان نظام ستم متزلزل‌تر گشت. در این میان، آنکه متحمل بیشترین ضرر و خسران شد، امت اسلامی بود که از وجود پیشوایی معصوم و الهی محروم می‌شد و پس از آن امام، به رنج غربت و غیبت امام عصر «عج» مبتلا می‌گشت.

امام حسن عسکری علیه السلام با شکوهی هر چه تمام‌تر تشیع و به خاک سپرده شد. آن روز سامرا شاهد عظیم‌ترین تجمع مردمی و اظهار علاقه و محبت و ابراز اندوه و غم در سوگ آن حجت الهی بود. پیکر مطهرش در خانه خود آن حضرت و کنار

۲۰..... فرهنگ جامع سخنان امام حسن عسکری

قبر امام هادی علیه السلام دفن شد، تا دو خورشید جاودان برای همیشه تاریخ، سامرا را نورافشان کنند.

اینک به برخی از برنامه‌های درس‌آموز آن امام مظلوم و مهربان اشاره می‌کنیم:

الف - فعالیتهای علمی:

۱ - تأسیس حوزه علمیه.

۲ - تربیت شاگردان بسیار و والامقام همانند: احمد بن اسحاق قمی، عثمان بن سعید عمری، حسین بن روح (هر دو از نواب اربعه امام زمان علیه السلام)، عبدالله بن جعفر حمیری و...

۳ - مناظره و گفت‌وگو با فیلسوفان معروف عراق از جمله اسحاق کندی و راهبان مسیحی و...

۴ - ارسال نامه‌ها و پیک‌هایی برای شیعیان مناطق (مانند نامه آن حضرت به علی بن حسین بن بابویه قمی). حتی گاه از زندان اعلامیه‌های هشدار دهنده می‌فرستاد.

۵ - موضعگیریهای قاطع در برابر اندیشه‌های انحرافی صوفیان، دوگانه پرستان، واقفیه و مفوضه و...

۶ - اعزام نمایندگان به نقاط مختلف کشور اسلامی و ارتباط با شیعیان و...

۷ - نشر معارف اسلامی و بیان آنها برای افراد مستعد (تفسیر معروف آن حضرت، مکاتبات الرجال، مواعظ قصار و...).

۸ - پاسخگویی به شبهات و مسائل.

۹ - تشویق نشر دهندگان و نگهبانان فرهنگ اهل بیت علیهم السلام.

ب - حمایت اقتصادی و رسیدگی به محرومان، پرداخت بدهی آنان با جمع‌آوری اموال شیعیان.

ج - کوشش‌های سزی سیاسی، به وسیله شبکه ارتباطی و نمایندگان در قشرهای مختلف (عثمان بن سعید با عنوان روغن فروش)؛ حفظ یاران با تاکتیک

تقیه و رازداری، داشتن افرادی در رژیم حاکم همانند: انوشی نصرانی که نویسندهٔ دربار بود، توجیه عناصر تأثیرگذار و تأکید بر تحمل سختی‌ها و...

د - کرامات فراوان با هدف تقویت شیعیان، معرفی موقعیت معنوی امام و رفع تردید برخی دوستان و اتمام حجت بر مخالفان.

ه - آماده ساختن شیعیان برای عصر غیبت امام موعود و بیان تکالیف آن دوران.

روش کار

همان‌طور که در مقدمهٔ فرهنگ سخنان سایر ائمه‌علیهم‌السلام بیان شد، در اینجا نیز همان روش به کار گرفته شده است، یعنی پس از شناسایی منابع، استخراج احادیث شروع شد و پس از استخراج، تنظیم و دسته‌بندی سخنان امام‌علیه‌السلام به شکل زیر در چهار فصل انجام گرفت:

فصل اول: سخنان امام‌علیه‌السلام در عقاید

فصل دوم: سخنان امام‌علیه‌السلام در احکام

فصل سوم: سخنان امام‌علیه‌السلام در اخلاق

فصل چهارم: در موضوع دعا و زیارت و دعاها نقل شده از آن حضرت.

در این مجموعه سعی بر آن بوده است که احادیث تکرار و تقطیع نشود و در ترتیب متن احادیث هم از منابع اولیه انتخاب شده است و تا حد امکان نیز تلاش شده متن کاملتر آورده شود و چنانچه در متن احادیث در منابع اختلاف قابل توجهی بود، این اختلاف بیان گردد و اگر اختلاف در متن خیلی زیاد بود، دو حدیث جداگانه محسوب و هر دو آورده شده است.

شایان ذکر است که با توجه به اینکه کتاب تفسیر المنسوب الی الامام الحسن العسکری انتسابش به امام‌علیه‌السلام قطعی نیست لذا در این موسوعه احادیثی که فقط در تفسیر منسوب به امام حسن عسکری‌علیه‌السلام آمده و در منابع دیگر حدیث موجود نبود، در این موسوعه نیامده است.

در پایان از همه محققان و همکارانی که ما را در مرحله استخراج احادیث، بررسی، تصحیح و مقابله و مراحل مختلف دیگر یاری کردند، به ویژه حجج اسلام آقایان حاج شیخ حسین خدادادی، حاج شیخ عبدالله صالحی و شیخ علی غلامی و شیخ احمد اسلامپناه تقدیر و تشکر می‌کنیم.

از عزیزانی که موفق به مطالعه کتاب خواهند شد، انتظار داریم، دیدگاه‌های ارزشمند خود را برای ما ارسال کنند تا در چاپ‌های بعدی این مجموعه لحاظ گردد.

گروه حدیث

پژوهشکده باقر العلوم علیه السلام